

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง เจตคติของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเฉพาะพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ดังขั้นตอนต่อไปนี้

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Document Study) โดยศึกษาจากหนังสือ บทความ ในวารสาร วิทยานิพนธ์ เอกสารและรายงานทางวิชาการ การสืบค้นข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study)

2.1 โดยการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร เพื่อเป็นเครื่องมือในการตรวจหาข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่ศึกษา

2.2 โดยการสัมภาษณ์ (Interview) แบบเจาะลึกสัมภาษณ์คนใดคนหนึ่ง ครอบครัว ซึ่งเป็นผู้ดูแลและมีความใกล้ชิดกับผู้ป่วยมากที่สุด อาทิเช่น บิดามารดา สามีภรรยา บุตร พี่น้อง และญาติ จากครอบครัวที่ดูแลผู้ป่วยจิตเวชด้วยวิธีการสัมภาษณ์ จำนวนทั้งสิ้น 3 ราย ร่วมกับการสังเกต (Observe) พื้นที่ชุมชนที่ศึกษาและนำมาวิเคราะห์

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ สมาชิกคนใดคนหนึ่ง ครอบครัวซึ่งเป็นผู้ดูแล และมีความใกล้ชิดกับผู้ป่วยมากที่สุด อาทิเช่น บิดามารดา สามีภรรยา บุตร พี่น้อง และญาติ โดยจะทำการศึกษาจากครอบครัวที่ดูแลผู้ป่วยจิตเวชด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ทั้งสถานภาพที่ผู้ป่วยจิตเวทยังคงถูกสัมภาษณ์ สถานภาพที่ผู้ป่วยจิตเวชได้รับการปลดปล่อยบ้างเป็นบางเวลา และสถานภาพที่

ผู้ป่วยจิตเวชได้รับการปลดปล่อยแล้ว จำนวนทั้งสิ้น 81 ราย ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ 19 อำเภอของ จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

1. อ. เมือง	จำนวน	6	ราย
2. อ. ชุมแพ	จำนวน	9	ราย
3. อ. หนองสองห้อง	จำนวน	9	ราย
4. อ. บ้านไผ่	จำนวน	7	ราย
5. อ. พล	จำนวน	7	ราย
6. อ. สีชมพู	จำนวน	6	ราย
7. อ. อุดรรัตน์	จำนวน	5	ราย
8. อ. ภูเวียง	จำนวน	8	ราย
9. อ. ชนบท	จำนวน	5	ราย
10. อ. มัญจาคีรี	จำนวน	3	ราย
11. อ. แวงใหญ่	จำนวน	3	ราย
12. อ. พระยืน	จำนวน	2	ราย
13. อ. เปือยน้อย	จำนวน	2	ราย
14. อ. หนองนาคำ	จำนวน	2	ราย
15. อ. บ้านฝาง	จำนวน	1	ราย
16. อ. กระนวน	จำนวน	1	ราย
17. อ. หนองเรือ	จำนวน	2	ราย
18. อ. น้ำพอง	จำนวน	1	ราย
19. อ. ภูผาม่าน	จำนวน	2	ราย

และทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกรณีศึกษา 3 ราย ทั้งสถานภาพที่ผู้ป่วยจิตเวทยังคง ถูกล่ามขัง สถานภาพที่ผู้ป่วยจิตเวชได้รับการปลดปล่อยบ้างเป็นบางเวลา โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่การศึกษาแบบเจาะจงจากในพื้นที่อำเภอภูเวียง เนื่องจากเป็นอำเภอที่มีผู้ป่วยจิตเวชที่อยู่ใน สถานภาพที่ยังคงถูกล่ามขังและได้รับการปลดปล่อยบ้างเป็นบางเวลาเป็นจำนวนมาก

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและแนวคิดทางวิชาการจากหนังสือ วารสาร เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม จากนั้นจะนำข้อมูลมาตรวจสอบ ปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดสอบแบบสอบถาม (Pre-test) กับกลุ่มประชากรที่ศึกษา คือ ครอบครัวที่ดูแลผู้ป่วยจิตเวชด้วยวิธีการล่ำมซังในช่วงปี 2546 ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น จำนวนทั้งสิ้น 10 ราย โดยผู้ศึกษาได้มีการตรวจแบบสอบถาม ด้วยวิธีการตรวจความเชื่อถือได้ (Reliability) และตรวจความเที่ยงตรงของเนื้อหา ใช้ค่าแอลฟาที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 จากแบบสอบถามที่ได้ และตรวจสอบความแม่นยำ (Validity) โดยตรวจความแม่นยำเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม เพื่อนำผลการทดสอบมาตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวช ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยจิตเวช ระยะเวลาในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชด้วยวิธีการล่ำมซังและสถานภาพการล่ำมซังผู้ป่วยจิตเวช

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเรื่องโรคทางจิตเวชและอาการของโรคทางจิตเวช ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจเรื่องโรคทางจิตเวช และความรู้ ความเข้าใจเรื่องอาการของโรคทางจิตเวช

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติต่อผู้ป่วยจิตเวชและการดูแลด้วยวิธีการล่ำมซัง ได้แก่ ความคิด ความรู้สึกต่อผู้ป่วยจิตเวชและความคิด ความรู้สึกต่อการดูแลด้วยวิธีการล่ำมซัง

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในวิธีการดูแลผู้ป่วยจิตเวช ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพต่อผู้ป่วยจิตเวช การเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยจิตเวชได้มีส่วนร่วมภายในครอบครัว การพัฒนา ฝึกฝนให้ผู้ป่วยจิตเวชช่วยเหลือตนเอง การปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ การปฏิบัติตามคำแนะนำของนักสังคมสงเคราะห์จิตเวชและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

และศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) จำนวน 3 ราย โดยวิธีการสัมภาษณ์ ร่วมกับการสังเกตพื้นที่ชุมชนที่ศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาเฉพาะกรณี ประกอบด้วย สมุดบันทึกเทปบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาจากวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแบบสอบถาม
2. ประสานงานกับอาจารย์ที่ปรึกษาในคณะ และประสานงานกับอาจารย์ที่ปรึกษาภายนอกคณะ เพื่อทราบแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษา
3. ติดต่อขอข้อมูลรายชื่อผู้ป่วยจิตเวชที่ถูกกล่ามขัง จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น
4. ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม และทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามด้วยตนเอง
5. ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชตามประเด็นของการสัมภาษณ์ โดยผู้ศึกษาจะแนะนำตัวให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบและจะสร้างสัมพันธภาพเพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเอง จากนั้นจึงจะแจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์และแจ้งสิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมการศึกษาวิจัย แล้วขออนุญาตบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ รวมทั้งบันทึกข้อมูลจากการสังเกตร่วมด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปประมวลผลโดยใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Science) และคำนวณหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. แจกแจงความถี่และอัตราร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวช
2. คำนวณหาอัตราร้อยละของข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเรื่องโรคทางจิตเวชและอาการของโรคทางจิตเวช จำนวน 10 ข้อ โดยตรวจให้คะแนน ดังนี้

ถ้าตอบว่า ใช่	แทนคะแนน	1
ถ้าตอบว่า ไม่ใช่	แทนคะแนน	0

หลังจากตรวจให้คะแนนเรียบร้อยแล้ว จะจัดค่าเฉลี่ยเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่มีคะแนนค่าเฉลี่ย 0-5 หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเรื่องโรคทางจิตเวชและอาการของโรคทางจิตเวชอยู่ในระดับต่ำ

กลุ่มที่มีคะแนนค่าเฉลี่ย 6-10 หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเรื่องโรคทางจิตเวชและอาการของโรคทางจิตเวชอยู่ในระดับสูง

3. คำนวณหาอัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อคำถามเกี่ยวกับเจตคติต่อผู้ป่วยจิตเวชและการดูแลด้วยวิธีการล่ามขัง จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีทั้งคำถามเชิงบวกและคำถามเชิงลบ โดยตรวจให้คะแนน ดังนี้

- สำหรับคำถามในเชิงบวก (Positive) ให้คะแนน ดังนี้

ระดับความคิดเห็นมากที่สุด	แทนคะแนน	5
ระดับความคิดเห็นมาก	แทนคะแนน	4
ระดับความคิดเห็นปานกลาง	แทนคะแนน	3
ระดับความคิดเห็นน้อย	แทนคะแนน	2
ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด	แทนคะแนน	1

- สำหรับคำถามในเชิงลบ (Negative) ให้คะแนน ดังนี้

ระดับความคิดเห็นมากที่สุด	แทนคะแนน	1
ระดับความคิดเห็นมาก	แทนคะแนน	2
ระดับความคิดเห็นปานกลาง	แทนคะแนน	3
ระดับความคิดเห็นน้อย	แทนคะแนน	4
ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด	แทนคะแนน	5

4. คำนวณหาอัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในวิธีการดูแลผู้ป่วยจิตเวช จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด โดยตรวจให้คะแนน ดังนี้

ระดับความคิดเห็นมากที่สุด	แทนคะแนน	5
ระดับความคิดเห็นมาก	แทนคะแนน	4
ระดับความคิดเห็นปานกลาง	แทนคะแนน	3
ระดับความคิดเห็นน้อย	แทนคะแนน	2
ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด	แทนคะแนน	1

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติต่อผู้ป่วยจิตเวชและการดูแลด้วยวิธีการล่ามขัง และข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในวิธีการดูแลผู้ป่วยจิตเวช ผู้ศึกษาได้นำคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามมาแจกแจงความถี่และหาค่าเฉลี่ยจากการกำหนดระดับค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ ดังนี้

$$\text{ความกว้างของข้อมูลในแต่ละชั้น} = \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.8$$

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00-1.80 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.81-2.60 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.61-3.40 หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.41-4.20 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.21-5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ในส่วนของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกร่วมกับการสังเกต ผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์ เชื่อมโยงประเด็นสำคัญและสรุปประเด็นดังกล่าว จากนั้นจะทำการพรรณนา ลักษณะข้อมูลของประเด็นนั้น ๆ

การนำเสนอผลการศึกษา

ผู้ศึกษาจะนำเสนอผลการศึกษาโดยวิธีการนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาและการบรรยายประกอบตาราง